

Feministički ogledi o subkulturi bajkera

Merima Jašarević, Jasmin Peco, Irna Peco

SAŽETAK: Rad eksplicira istraživanje s ciljem utvrđivanja učešća žena u bajkerskoj zajednici. Istraživanje je provedeno u Hercegovačko-neretvanskom kantonu. Osim navedenog, rad se fokusira na glavne elemente bajkerske subkulture, kao i na feminističke postavke pri toj analizi. Ono što se nameće kao glavna premisa rada, a što smo i zaključili, jeste da su žene u bajkerskim klubovima u konstantnoj borbi s fenomenima primitivnog, patrijarhalnog i krajnje rigidnog stava spram uloge žena u ovim krugovima.

Ključne riječi: *feminizam, bajkeri, žene bajkerice, mizoginija*

Feminist Essays on the Biker Subculture

ABSTRACT: This paper shows scientific research conducted in Herzegovina-neretva canton, which was focused on presence of woman in bikers culture. Except that, this paper was also focused on main characteristic elements of bike subculture through feminist theory analysis. The main thought this paper was also conclusion that women are in constant struggle with phenomena such as primitive, patriarch and so rigid attitude in bike subculture.

Keywords: *feminism, bikers women, misogin*

UVODNE NAPOMENE

Osnovni cilj rada je načiniti preglednu analizu položaja žena u subkulturi bajkera. Preciznije rečeno, istraživanje koje je provedeno¹ fokusira se na različite vrste socijalnih prepreka, poteškoća i nepravilnosti žena koje žele da budu bajkerice, ali i diskriminirajućih stavova pripadnika bajkerske kulture koju osnivaju muškarci i nad kojom oni dominiraju.

Na početku je važno naglasiti da je bajker ili bajkerica osoba koja akcentira sistem vrijednosti i normi koje daju smisao pripadnicima/-icama bajkerske subkulture. Bajkeri ili bajkerica je u pravilu vlasnik motocikla i ima jednak ili barem sličan sistem vrijednosti i normi kao drugi pripadnici njegove ili njene grupe. Motociklist je osoba koja ima potrebna znanja za vožnju motocikla i koji kao dio zanimanja ili kao sportista ili za zabavu, duže vrijeme upotrebljava motocikl. Motociklisti nisu ni u kakvoj zajednici, nemaju isti sistem vrijednosti i normi. Motociklisti nisu supkultura.² Također, oznaka MK je za one motoklube sačinjene od grupe istomišljenika koje povezuje želja za neobaveznim druženjem, zabavom i putovanjima. Oni u svoja članstva primaju žene, razne slojeve društva, čak i one koji nemaju motocikl. Međutim, MC oznaka je oznaka za bajkersku grupu, koja je zatvorena za vanjske utjecaje i ima strogu hijerarhiju uz veoma jasna pravila za grupu spram

unutarnjih članova ali i spram vanjskog svijeta. U ovoj grupi nema pripadnica ženskog roda niti različitih slojeva društva – na primjer pripadnici policije ovdje ne mogu biti članovi, za razliku od MK grupa. U spomenutoj grupi članovi moraju biti potpuno posvećeni bajkerskom načinu života, svoje članove doživljavaju kao braću i sve aktivnosti kluba nose u sve segmente života pa vrlo često nema razlika između privatnog i bajkerskog života.

Teorijski fokus ovoga članka najvećim dijelom usmjeren je na različite sfere feminističkog pristupa u razumijevanju bajkerske subkulture.

UKRATKO O FEMINIZMU

Podsjećamo, „feminizam je društveni pokret i svjetonazor koji se zalaže za unaprjeđenje položaja žena uklanjanjem spolne dominacije i diskriminacije (seksizma) i promicanjem rodne jednakosti u svim područjima života“ (Hrvatska enciklopedija, 2001:600). Sve je započelo prvim feminističkim zahtjevima koji su se svodili na postizanje jednakih mogućnosti za žene u obrazovanju, zaposlenosti i politici. Početke feminističke teorije nalazimo krajem 18. stoljeća, uz objavljivanje knjige pod naslovom *Obrana prava žena* autorice Mary Wollstonecraft. Nešto intenzivnije feminizam se razvija početkom 19. stoljeća, pa i prije, kada su žene postajale značajan dio radne snage, a stoljeća prije obilježavaju podređen položaj žene u društvenom i političkom segmentu. Iako se sada čini da su prvi zahtjevi žena za pravom glasa mali, oni su tada bili prilično veliki. Shvativši svoje mogućnosti i vrijednosti, žene su započele borbu protiv patrijarhata i neravnopravnosti. „Uvjeti za otvoreni poziv na jednakost prava žena i muškaraca stvoreni su tek u zapadnjačkim građanskim društvima s kraja 18. stoljeća. Usporedimo li žene tog vremena s

¹ Istraživanje je provedeno na području HNK, a uključene su sve pripadnice MC klubova u BiH, kao i predsjednica jedne takve grupe.

² Oba termina: bajker i motociklist su definirana prema linku: <http://www.bikersworld.si/teksti%20Filozofija.html> preuzeto 17.12.2019.

muškarcima, shvatit ćemo da su bile nejednake po gotovo svim relevantnim osnovama. Nisu imale mogućnosti obrazovanja, upravljanja imovinom, bilo im je uskraćeno pravo glasa, kao i mogućnost potpisivanja ugovora, nisu imale pravo starateljstva nad djecom nakon razvoda, a zaposliti su se mogle jedino uz muževu suglasnost." (Frgačić, 2012: 7) Kako bi neki pokret uopće bio moguć, potrebne su osobe koje će se zalagati za njegovo ostvarivanje i napredak. U skladu s tim, feministkinjom se definira „osoba koja smatra da žene trpe diskriminaciju zbog njihova spola, da imaju specifične potrebe koje nisu zadovoljene i da njihovo zadovoljenje zahtijeva radikalne promjene u društvenom, ekonomskom i političkom poretku" (Marković, 1999: 14). Feminizam uključuje političke i sociološke teorije temeljene na problemima rodnih razlika.

Glavni feministički cilj je poboljšanje položaja žena u društvu u svim aspektima; od onog osnovnog, a to je pravo glasa, zatim ekonomskih, političkih i pravnih pa do seksualnih aspekata. Nastankom feminizma promijenile su se perspektive unutar zapadnog društva, od kultura pa do zakona. Feministički aktivisti od početka su se bavili zakonitim pravima žena (pravo ugovora, pravo vlasništva, pravo glasa), a zatim za pravo žena na tjelesni integritet i autonomiju, pravo na pobačaj te pristup kontracepciji i kvalitetnoj brizi. Jedan od glavnih ciljeva feminizma svakako je bio i ostao uklanjanje diskriminacije žena na temelju spola. Većina feminističkih pokreta na vrhu je imala vođe koje su najčešće bile srednjoškolke bjelkinje iz zapadne Evrope ili Sjeverne Amerike. Još odavno žene su se borile protiv shvatanja njihove pozicije isključivo kao seksualnih objekata kojima upravljaju muškarci, posebno u braku. „Nijedno prethodno patrijarhalno društvo u povijesti nije njegovalo poštovanje prema ženama i majčinstvu, osim deklarativno. Žene su i kao žene i kao majke svugdje bile u položaju „drugog" (De Beauvoir, 1982), osobito u patrijarhalnim društvima kakva je većina poznatih i povijesnih i suvremenih društava. Za razliku od muškaraca, žene su tijekom cjelokupne povijesti uobičajeno bivale smještane u privatnu sferu kuće i obitelji da bi tek u 20. stoljeću uz pomoć vlastitih dugotrajnih napora i emancipacijskih ženskih pokreta postale članicama političke javnosti s pravom glasa" (Lasić, 2006:149).

Feminizam je bitno promijenio položaj žene u odnosu na marginalizirani status kakav je imala u društvu prije pojave feminističke ideologije. Takav emancipatorski karakter feminizam je nastojao sačuvati kroz tri vala u kojima se pojavljivao. U prvome valu žene su ostvarile prodor u javnu sferu i izborile se za ravnopravnost zajedno s muškarcima. Dobivanje pravne jednakosti u formalnome smislu nije značila i stvarnu jednakost. Ustajene socijalne norme i društveno konstruirane rodne uloge žene mijenjale su se puno teže i sporije. Iz toga razloga započeo je drugi feministički val. Pod utjecajem dekonstrukcije i postmoderne feminizam se u trećem valu isprepleo s rodnom ideologijom. To ga je udaljilo od njegova primarnog cilja usmjerenoga na borbu protiv dominacije i ravnopravniji pristup javnoj sferi. Naglašeno seksualiziranje žene u medijima pokazuje da društvo nije puno evoluiralo u njihovu podcjenjivanju i omalovažavanju. Agresivnost takvih sadržaja jasno

sugerira kako je feminizam proces stalne borbe, a ne konkretna pobjeda.

BAJKERSKI SVIJET NIJE ZA ŽENE

Neophodno je istaknuti da bajkeri nisu obični motociklisti jer žive po svojim često vrlo striktnim i konciznim pravilima, poštujući maksimalno svoje kodekse ponašanja prema svijetu. Bajkeri čine jednu od najvećih subkultura u svijetu, svakim danom ih je sve više, sve su glasnjiji i upadljiviji, ali time i sve normalnija pojava u savremenom društvu. „Njihov cijeli svijet se vrti oko motora koje oni održavaju do savršenstva, na kojima se uopće ne primjećuje koliko su kilometara prešli i kakve su sve avanture imali. Bajkerima je motocikl sve, početak i kraj svega, smisao života. Nema ništa bitnije, svetije ni preče od motocikla i vožnje. Koliko god oni djelovali zastrašujuć, opasni ili pomalo agresivni, ako vas prime u krug svoje zajednice, ne postoji stvar koju za vas ne bi uradili. Način života koji vode i kodeksi kojih se pridržavaju su vrlo hijerarhijski nastrojani i vuku korijene iz vojnih regulativa i vojnih kodeksa, gdje se uči da se za svoje saborce i život daje bez pogovora i razmišljanja."³

Položaj žena u bajkerskoj subkulturi, nažalost, kako provedeno istraživanje pokazuje nije na zavidnom nivou. Naime, bajkerska subkultura je okruženje u kojem dominiraju muškarci. Značajno, ali ne i najbitniji razlog tome je što među vozačima motocikla ima znatno manje žena nego muškaraca. Motocikl kod većine nije vlasništvo od životnog značaja, nego ulazi u područje luksuza, koji nije jeftin. U patrijarhalnom sistemu, koji je duboko ukorijenjen na našim prostorima, žene se njime većinom ne koriste. Tako su vozačice motocikla u izrazitoj manjini, a kao manjina teško dolaze do izražaja u subkulturi, u kojoj već od samog početka dominira jedan spol. Bajkerska je subkultura nastala mnogo prije nego što je val feminizma zahvatio zapadnu civilizaciju. Tada niko nije postavljao pitanja o ženskom članstvu u bajkerskim klubovima. Svima, a naročito bajkerima bilo je razumljivo da žene ne mogu biti članice jednog bajkerskog kluba, jer bajkerska subkultura nije regulirana od strane države. Država u određenoj mjeri regulira motociklizam, npr. zakonom o cestovnom saobraćaju, ali pošto bajkerstvo ne ugrožava stanje u saobraćaju, ova subkultura prepuštena je samoregulaciji.

S feminizmom i polaganim uspostavljanjem ravnopravnosti među spolovima u društvu, došlo je do nekih promjena i u bajkerskoj subkulturi, koja je nasuprot dominantnoj kulturi ostala drugačija. Iako su žene ravnopravne na različitim područjima i u većini zvanja, nisu postale ravnopravne članice bajkerskih klubova. Zato su neke ženske vozačice formirale svoja udruženja i svoje bajkerske klubove, koji su organizirani na isti način kao i muški klubovi. Većina žena ovu subkulturu živi u okviru njenih normi, a da pritom ima jako malo ili nikakvog udjela u njenom kreiranju. Zapravo je iznenađujuće da većina žena na toj sceni prihvata svoj položaj i ne pokušava ga promijeniti. Treba naglasiti da je položaj žena vozača motocikla u MK klubovima sasvim drugačiji nego što je

³ Intervju s pripadnicom MK grupe; ISPITANICA 1; intervju obavljen 13. novembra 2019.

slučaj u MC klubovima, kako je već elaborirano u ranijem dijelu teksta. Inače, žena na motociklu, kojeg dobro vozi, uživa veliko poštovanje od motociklističke zajednice ali i javnosti uopće u znatno razvijenijim društvima. „Lično poznajem više žena, koje su bolje bajkerice od mnogih bajkera, koji su prekjučer nabavili motor, jučer stavili boje, a danas su najveći poznavatelji bajkerske kulture“.⁴

Činjenica je, a to i ovo istraživanje potvrđuje da većina žena koje imaju veze s bajkerima, ovu subkulturu prihvata i živi u okviru njenih normi, a da pritom imaju jako malo ili nikakvog udjela u njenom kreiranju. U kasnim osamdesetim i ranim devedesetim godinama, kada su i na našem prostoru nastajali motociklistički, kasnije i bajkerski klubovi, među svoje članove primane su i žene, koje su vozile motocikle. U procesu diferencijacije klubova, s raspadom nekih starijih klubova i formiranjem novih, u svijest se utisnula norma, da bajkerski klub ne može imati članice. Žene, koje su već bile članice, to su uglavnom i ostale, a novih članica već više godina, barem u MC klubovima nema.

Postavlja se pitanje, zašto žena ne može biti članica bajkerskog kluba? Žena, kakvu vide muški članovi bajkerskog kluba, predstavlja potencijalnu opasnost za jedinstvenost kluba, za suparništvo među bratstvom. Ona je u životu bajkera jedan rijetki element, zbog kojega je ovaj spreman napustiti bajkersku porodicu, svoje bratstvo i vratiti se u dominantnu kulturu. Nepoželjne su u klubovima prvenstveno zbog intimnog života, smatra se da svaka od žena naginje sklonostima ka nježnošću, intimnim partnerskim odnosima i insistira na velikoj količini vremena koju treba i želi provoditi s partnerom. Porodični život za muškarce unutar bajkerskih krugova su jednostavno sekundarni prioritet. Prmarna posvećenost je vezana za život unutar bajkerske zajednice, tako da žena nema ne zato što nisu jednako dobre bajkerice, već što ih se tretira kao eventualnu opasnost zbog koje će članovi kluba biti spremni napustiti klub ili će biti prisiljeni da biraju između ta dva svijeta. Ukoliko je žena dio kluba i njegov aktivni član, imat će utjecaja na odluke, moći će jasno iznijeti svoje stavove i razmišljanja, za koja ju se u suprotnom ne bi ni pitalo, morat će izvršavati klupske dužnosti i odlaziti na motorijade.

U nizu obavljenih razgovora, iz iskustva članica klubova sugerirano je neko generalno promišljanje oko problematike uključenosti žena u bajkerske klubove. Naime, smatra se daje slobodna/neudata žena bajkerica veliki izazov za „mir u kući“. Kada se, naprimjer, neudata bajkerica zaputi na motosusret sa još jednim članom kluba koji jedini od svih članova u tom trenutku može otići na susret, a oženjen je čovjek, čeka ga niz neugodnosti u porodičnom životu, koji će biti protkan sumnjama i osudama iako nije učinio ništa loše niti je imao išta sa članicom kluba. U klubovima se, naime, među muškarcima implicira razlog da su žene jednostavno pogubne za klub zbog svojih „ljubomornih promišljanja i stavova“. Tako da, kako ne bi došlo do razornih situacija u primarnim porodicama, jednostavna je odluka da žene ne mogu biti član kluba,

a ako i postoji slučaj da se prime kao članice, članstvo je najčešće u kratkom vremenskom roku.

Zbog navedenog razloga članstvo u klubove je veoma ograničeno za žene. Najčešća uloga žena u bajkerskim klubovima i čitavoj subkulturi je da su žene pratiteljice bez aktivnih uloga u njima. Sve one koje nemaju nikakvih veza s članovima kluba nisu dobro došle. Na taj način žene u bajkerskoj subkulturi djeluju isključivo kao „pomoćni kotač“, kao emotivna i porodična utjeha bez ikakvih mogućnosti odlučivanja, dok je punopravnih članica bajkerica veoma malo. One koje jesu članice prihvataju svoj položaj koji je također dosta pasivan u klubovima i ne pokušavaju ga promijeniti. Iako su oduvijek vozile motore i živjele bajkersku kulturu, čak i one kao članice kokreiraju svoje uloge u klubovima kao pratiteljske.

Bajkeri čine jednu od najvećih subkultura, svakim danom ih je sve više i sve su prihvaćenija pojava u našem društvu. Njihov cijeli svijet se vrti oko motocikala koje oni održavaju do savršenstva, na kojima se uopće ne primjećuje koliko su kilometara prešli i kakve su sve avanture imali. Bajkerima je motocikl smisao života. Za pripadnike ovog svijeta važi mišljenje: „Nema ništa bitnije, svetije ni preče od motocikla i vožnje“.

POSTAVLJANJE GLAVNOG PITANJA

Naime, u svijest bajkerske subkulture se utisnuo kriterij koji nalaže da bajkerski klub ne može imati članice. Žene su u velikoj mjeri diskriminirane te bez prava glasa i donošenja odluka bitnih za opstanak i život jednoga kluba. U suštini, one su najveća prijatnija muškom egu. Žene djeluju gotovo pa isključivo kao pratiteljice, što za rezultat ima da žene vremenom prihvataju ovaj položaj i ne pokušavaju ga promijeniti. Jasno je da položaj žena bajkerica u bajkerskoj subkulturi i dalje odiše nejednakostima, pogotovo u MC moto klubovima, dok je u MK klubovima prisutnija tolerancija i nešto bolji položaj žena.

Zbog prirode teme istraživanja, koristili smo metodu posmatranja, metodu analize sadržaja te intervju.

SUBKULTURA: BAJKERI

Nastanak bajkerske subkulture veže se za vremenski period nakon Drugog svjetskog rata, kada se veliki broj veterana vratio natrag u SAD, a mnogi od njih su imali teškoća da se prilagode civilnom životu. Tražili su avanturu i adrenalin koji je u ratnom vremenu bio konstanta. Civilni život je jednostavno bio previše monoton jer nije bilo uzbuđenja i opasnosti. Također, nije bilo one bliskosti i povjerenja koje vojnici osjećaju u ratu. Osim toga, mnoge su proganjale slike iz rata koje su na neki način htjeli da potisnu, jer imali su i dijagnosticiran PTSP (posttraumatski stresni poremećaj) s kojim nije jednostavno živjeti i funkcionirati. Tako se motociklizam mnogim veteranima nametnuo kao zamjena za ratno iskustvo kao što je avantura, uzbuđenje, opasnost i prijateljstvo. Popularnost motociklizma naglo je rasla zahvaljujući ratnim veteranima kojih nije bio mali broj. Na taj način su i rođeni osnovni principi budućeg djelovanja klubova koji slave slobodu, nekonformizam prema vladajućoj kulturi i odanost bajkerskoj grupi.

Naime, većina bajkera se u to vrijeme okupljala oko Američkog udruženja motociklista (AMA), osnovanog

⁴ Ibid

1924. godine. To je najveće udruženje motociklista na svijetu koji ima preko 300.000 članova i u kojem je preko 1.200 klubova. AMA organizira domaće i međunarodne sportske događaje jer je član međunarodne motociklističke federacije sa sjedištem u Švicarskoj, koja postoji od 1904. godine. Način na koji su se oni organizirano družili, vozili i susretali, javnosti je bio poznat kao „*Cigansko putovanje*“, odnosno *Gypsy tour*.⁵ To je američki izraz nastao prije 1920. godine i označavao je ono što je danas približno motokupovima odnosno motorijadama. Takva vrsta putovanja nastaje kada se grupa motociklista dogovori da proputuje veći dio države da bi došli na određenu lokaciju. „Na tom putovanju motociklisti bi spavali u šatorima što je odgovaralo tadašnjem holivudskom stereotipu o ciganima. Ponekad bi se dogovarali motociklisti iz raznih krajeva da se nađu na jednom mjestu gdje se održava neki događaj. Morali su doći u određeno vrijeme kako taj isti događaj ne bi propustili.“ Ova vrsta okupljanja i druženja smatra se pretečom današnjih motociklističkih sureta ili motorijada koje se kod nas odvijaju širom BiH.

Važno je naglasiti da su zbog specifičnih historijskih okolnosti od početka nastanka ove subkulture mediji imali veoma isključivu sliku spram motora i bajkera te su istu godinama proklamirali. Ključan je bio *Life Magazine*, jedan od najvećih nacionalnih časopisa, koji je 21. jula 1947. godine objavio fotografiju preko skoro cijele strane, ispod koje je pisalo: „*Motociklistički odmor: On i drugovi teroristu gradu*“. Fotografija prikazuje pijanog motociklistu koji sjedi na motociklu, drži u obe ruke po flašu piva, a okružen je praznim i razbijenim flašama. Uz navedene tekstove nije bilo nikakvih pratećih fotografija i mnogi sumnjaju da je

fotografija zapravo namještena. Tome je doprinijela i priča jednoga od svjedoka koji je rekao kako je vidio dva čovjeka koji skupljaju prazne i polomljene flaše te ih stavljaju na gomilu. Potom su na vrh te gomile dovezli motocikl. Kada je iz bara izašao jedan pijanac, postavili su ga na motocikl da pozira. Tako je snimljena ta fotografija. Kako god bilo, vijest o grubim motociklistima koji prouzrokuju kaos u malim gradovima, kao što je Hollister, se proširila. Društvo se tek oporavljalo od posljedica Drugog svjetskog rata, a već je počinjalo nešto što će se zvati *Hladnim ratom*. U takvom okruženju bio je pvećan utjecaj straha od motociklističkih bandi i potencijalnih divljaka. Sam događaj nije imao nikakav utjecaj na Hollister. Tamo se i sljedeće godine održao festival, zapravo još uvijek se održava i svake godine dođe veliki broj motociklista. AMA se ogradiła od takozvane Hollisterske pobune, rekavši da 99% motociklista poštuje pravila te da su nevolje u Hollisteru izazvale onih 1% devijantnih koji narušavaju ugled i motocikla i motocikliste.

Doduše, AMA je prije desetak godina saopćila da u zvaničnim spisima njihove arhive ne postoji takvo saopćenje. Da li je bilo tog saopćenja, više nije ni važno, ono se uzima zdravo za gotovo i vrlo je bitan dio bajkerske subkulture.

Bajkerska subkultura je bila rođena, ali negativni dojmovi koji su o njoj kreirani pratit će je sve do novog stoljeća, posebno u osamdesetim godinama kada će se u američkim filmovima bajkerska ikonografija temeljiti na veoma agresivnoj propagandi.

Prve bajkerske klubove na našim teritorijima osnovali su entuzijasti koji o vrijednostima bajkerske kulture, a posebno o njezinim normama nisu baš mnogo znali te su pravila usput prilagođavana trenutnim situacijama. S promjenom društveno-političkog sistema nakon zadnjeg rata u BiH prodrła je i na naš teren pa je bilo potrebno prihvatiti i njena pravila, ali neke specifičnosti su ostale dok su se pojedina pravila i običaji razvili potpuno samostalno. Za legalno djelovanje klub se mora registrirati po principima lokalnog zakona. Kroz historiju bajkerske subkulture tako su nastala određena pravila, koja nisu nigdje zapisana, ali na bajkerskoj planeti imaju najvišu vrijednost. Postati član MC kluba znači duži period prilagođavanja koji u praksi znači najmanje jednu godinu. Uključuje procese učenja, prilagođavanja, testiranja, selekcije i ritualnog prihvatanja u klub. Jednako pravilo vrijedi i u BiH. Štaviše, velika većina MC klubova na našem području prakticira stažiranje od čak 4 godine, smatrajući da je taj vremenski raspon dovoljan da bi u potpunosti upoznali stažistu i testirali ga u gotovo svim mogućim situacijama. Za to vrijeme, kandidati se moraju maksimalno truditi i gotovo pa samoinicijativno i ponosno odradivati poslove nižega ranga, kao što je čišćenje klupskih prostorija, visoko zalaganje na vlastitim motorijadama koje ponajviše uključuje istresanje pepeljara, kupljenje smeća, donošenje hrane i pića aktivnim članovima, dijeljenje letaka po stolovima, rad u šanku i kuhinji te poslušnost za sve naredbe punopravnih članova. Ukoliko prođe testiranje, on postaje aktivan član, dobiva zasluženost poštovanje i pristup širem spektru pouzdanih informacija i radnji vezanih za klub. Međutim, ako ne uspije, stažira dodatne četiri godine. Ukoliko ni to ne bude dovoljno da se pokaže i uklopi, gubi mogućnost ulaska u MC klub. Početak članstva u određenim MK klubovima je

⁵ Takav jedan događaj se odigrao i u Hollisteru, postavši sinonimom ove subkulture. Naime, mali kalifornijski gradić Hollister je od sredine tridesetih, povodom dana nezavisnosti (4. juli) bio domaćin „ciganskih putovanja“. Hollister je bio za motocikliste, kao i danas, domaćinski gradić. U to vrijeme je Hollister imao oko 4.500 stanovnika i taj događaj je bio najveća senzacija i pokretačka snaga grada. Tokom Drugog svjetskog rata festival je otkazan. Po završetku rata, preciznije 1947. planiran je povratak festivala, ali događaji koji su se toga datuma odigrali i obilježili bajkersku subkulturu nisu mogli biti ni zamišljeni. Tog 3. jula 1947. godine, festival u Hollisteru je počeo i ono što je bilo neočekivano je ogroman broj motociklista, preko četiri hiljade njih. To je skoro dupliralo broj ljudi u gradu, a motociklista je bilo iz čitave Kalifornije, pa i iz udaljene Floride. Na festival su došle i neke grupe motociklista koje su bile organizirane u odmetničke klubove, kao što su Pissed off Bastards of Bloomington i Market Street Commandos. Među motociklistima bilo je jedva 10% žena. Iako je Hollister kao i uvijek bio domaćinski orijentiran, gradske službe nisu bile spremne za toliko posjetilaca. Ubrzo su počela opijanja i vožnja kroz grad u takvom stanju. Kako je grad bio pretrpan, mnogi motociklisti su spavali na trotoaru ili na nečijim travnjacima. Za provođenje mira u gradu bilo je zaduženo svega sedam policajaca, što u ovoj situaciji nije bilo dovoljno. Festival je rezultirao sa 60 povrijeđenih. Gradska uprava je izjavila kao su ovi vozači više štete nanijeli sami sebi nego gradu. Na kraju je doista i bilo tako, posebno zahvaljujući medijima, koji su dešavanja preuveličali i skandalizirali, prozvavši događaj „Hollisterskom pobunom“. Poslije Hollisterske pobune, mediji su uglavnom senzacionalistički prenijeli događaj. Tako su se ubrzo poslije događaja pojavila dva teksta sa naslovima: „Haos u Hollisteru“ i „Hollisterska loša vremena“ gdje je događaj opisan kao opšti metež i terorizam.

relativno jednostavan, javite se klubu kojega simpatizirate i odradite tri motorijade upoznavanja. Nakon toga, ukoliko se članovi kluba slože, dobivate mogućnost za stažiranje. Po pravilu se stažira godinu dana, s tim da proces može biti i dosta brži, ali i dosta duži, ovisno o kvalitetu koji pokazujete. Ono što je karakteristično za Bosnu i Hercegovinu, zajedno s još tek nekoliko balkanskih zemalja, jeste to što MK klubovi nisu pod vodstvom i upravom MC klubova, ne predstavljaju ničije simpatizere, ne moraju se priklanjati nikome, nikome ne polažu račune, samostalno se organiziraju i kreiraju vlastita pravila koja po potrebi i nadopunjavaju, sami organiziraju svoje motorijade i nikome ne moraju dati dio zarade, a MC nema pravo nikakvog uplitanja, kontrole i nametanja ka MK klubu, mada su postojali višegodišnji pokušaji dominacije i vrhovne vlasti MC nad našom motoscenom i još uvijek postoje. Međutim, njihova ambicija je sasječena u korijenu, a MK bajkeri su se zakleli da dok voze i dišu neće dati svoju neovisnost i slobodu, makar po cijenu rata, jer bajkeri su i postali iz želje za slobodom. I u BiH važi podjednako pravilo o prekidu članstva kao i u cijelom svijetu. Inače, svakom članu članstvo može biti ukinuto zbog nekoliko razloga. Jasno je da se sa smrću gasi i članstvo. Ako je član jednom prihvatio sistem vrijednosti bajkerske subkulture, onda je uključen u mrežu nezvanične socijalne zajednice. U slučaju nečasnog prestanka članstva ta se mreža prekida. Radi se o subkulturnoj verziji ličnog pakla, jer se bivšem članu zabranjuje kontaktiranje s bilo kojim članom kluba. Zbog iznenadnog prekida tih socijalnih kontakata dolazi do drastične promjene života bivšeg člana. Takav izlazak iz kluba znači njegovu bajkersku smrt. Život može nastaviti jedino u dominantnom okruženju ili u sasvim suprotnim subkulturama. Ironično je da i časni izlazak iz kluba obično dovodi do sličnih posljedica. Da bi se kontinuitet kluba održao i da bi novi, mlađi članovi održali kontakt s iskusnijim bajkerima te da bi klub održao kontakte s bivšim članom, MC klubovi izmislili su počasno članstvo. Časno penzioniran član može zadržati svoje boje, ali ih ne može nositi uvijek, iznimke mu određuje klub. Ne plaća članarine i pozvan je na događaje klupskog života.

Još jedan bitan segment jeste MS BiH. Ako uzmemo u obzir kako smo ponekad neorganizirana zemlja, u kojoj se sve radi na vlastitu ruku, po svojoj volji i neovisno o zakonu, bitno je spomenuti da Bosna i Hercegovina ima svoj motociklistički savez. Motociklistički savez Bosne i Hercegovine (MS BiH) osnovan je 11.7.2011. godine na zasjedanju Osnivačke skupštine u Kreševu. Osnivanje saveza potvrđeno je Rješenjem Ministarstva Pravde Bosne i Hercegovine, broj: UP08-07-1-1481/11 (od 13.9.2011), te je upisan u registar Ministarstva pravde BiH, kao i Ministarstva civilnih poslova BiH. MS BiH je formiran u skladu sa Zakonom o sportu Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 27/08) i Zakonom o udruženima i fondacijama Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 32/01, 42/03 i 63/08). MS BiH je granski savez dobrovoljno udruženih Sportskog auto-moto saveza Republike Srpske (SAMS RS) i Motociklističkog saveza Federacije Bosne i Hercegovine (MS FBiH). MS BiH je nastao kao plod dugogodišnje želje vozača-motociklista, motociklističkih aktivista i motociklističkih klubova u Bosni i Hercegovini da prestanu ovisiti o

drugim asocijacijama i tijelima u Bosni i Hercegovini i da napokon dobiju pravno lice kroz koje nesmetano mogu obavljati djelatnosti usmjerene na razvoj motociklizma.⁶

Za Bosnu i Hercegovinu je karakterističan i veliki broj motoklubova, koji zapravo svjedoči o raširenosti i prihvaćenosti ove subkulture u našoj državi. Prema mom mišljenju, to je pomalo doprinijelo i neozbiljnosti, ali zato su tu savezi i unije. Prema zvaničnoj bazi podataka, BiH ima 93 prijavljena motokluba. Postoji i određeni broj neprijavljenih klubova, ali oni ne uživaju podjednak respekt kao i legalni klubovi.⁷

Ono po čemu se bosanskohercegovački bajkeri posebno ističu jeste širok spektar humanitarnog rada, djelovanja i posvećenosti onima kojima je potrebna pomoć. Tako postoje mnogobrojni primjeri dobrotvornih akcija, skupljanja novca i priloga za one najugroženije, pružanje finansijske pomoći domovima za nemoćne i nezbrinute, doniranje sredstava za kantonalne bolnice i zdravstvene ustanove, a posebno su česte akcije darivanja najmlađih članova, tj. djece u bosanskohercegovačkom društvu za sve praznike. Ovo je dobar način promocije ove subkulture putem koje razbijaju negativne predrasude o bajkerima i bajkericama. „Bajkeri su osobe mekog srca i zaista se trude da pomognu koliko mogu. Oni žive za zajednicu, jesu zajednica i ponašaju se kao jedna velika porodica jer gotovo svi imaju porodicu i djecu. Tako bh. bajkeri već godinama razbijaju predrasude da su oni opaki momci. Pravi bajkeri su ljudi bez predrasuda, bez podjela na vjeru, naciju i boju kože“, kaže jedna od bajkerica na ovu temu.

ŽENE I MOTOCIKLI

Najakutnija problematika kada govorimo o ženama u bajkerskim klubovima jeste fenomen primitivnog, patrijarhalnog i krajnje rigidnog stava spram uloge žena u ovim krugovima. Jedan od najboljih pokazatelja toga su internet stranice, koje bi za cilj trebale imati obuhvatanje što većeg kruga pratitelja. Međutim, kada se u internet pretraživač ukuca nešto poput „žene i motocikli“ gotovo jedini sadržaj koji će vam biti prikazan jeste onaj koji produbljuje seksizam. Prepuno je fotografija žena na motorima u erotskim pozama za mušku publiku (tema oko seksualnog identiteta nije obrađena, ali bajkerski krugovi izrazito gaje heteroseksualnost). Seksizam je toliko rasprostranjen da i na ozbiljnim specijaliziranim stranicama postoje rubrike kao što su „Djevojka dana“ ili „Miss motor“ koje prikazuju obnažene djevojke u erotiziranim i često vulgarnim pozama. Ovakva vizualna estetika osim što produbljuje seksizam direktno narušava integritet žena bajkerica. Kada se isti sadržaj na internet pretraživaču traži na engleskom jeziku, dobije se znatno bolja prilika za ozbiljnim i korektnijim biciklističkim sadržajima posvećenim vozačicama motocikala.

Općepoznata činjenica je da se motociklizam se oduvijek smatrao muškim sportom, kako od strane muškaraca tako i od strane većine žena. Iskustva starijih bajkerica koje su počele voziti motocikle još

⁶ (<http://www.msbi.ba/index.html> preuzeto 19.1.2020)

⁷ (<http://www.motoskupovi.com/baza-podataka-bosna-i-hercegovina/> preuzeto 21.1.2020)

osamdesetih i devedesetih godina govore o ovim nevjerovatnim činjenicama. Mnoge od njih svjedoče kako su ih čak i njihove poznanice upozoravale „da je ružno vidjeti ženu kako vozi motor“. Nije li čudnovato koliko su žene u stanju podrediti svoju inteligenciju nametnutim društvenim normama i autoritetima? I još neobičnije je koliko su uvjere da ih upravo takav stav čini ženama. Ipak, trebalo bi da je već odavno prošlo vrijeme u kojem mehaničari sebi u bradu mrljaju „za žene su lonci, a ne motori“, kada im dovezete motor na popravak. Mada to, vjerovatno, još uvijek misle mnogi. Rasprava postaje još zanimljivija kada se uzme u obzir da je motocikl u svojoj suštini samo prevozno sredstvo. Zdrav razum ne pronalazi objašnjenje da je u 21. stoljeću motocikl i dalje dominantno muška stvar. Postoji mnoštvo sportova koji su daleko teži od vožnje motocikla, a u tim sportovima je broj muškaraca i žena gotovo podjednak. Ono što je zapravo mnogima nejasno jeste zašto žene ne pokazuju interes za zabavno, jeftino i u gradovima vrlo korisno prevozno sredstvo? U čemu je problem, postavili smo pitanje u ovom istraživanju?

Ozbiljna borba protiv tabua započinje još početkom 20. stoljeća zahvaljujući ženama koje su se svojim pionirskim poduhvatima suprotstavljale uvriježenim stavovima o prihvatljivom i neprihvatljivom ponašanju za žene. Možda najveću nepravdu ikada doživjela je Clara Wagner koja je na svom motociklu 1910. godine pobijedila na 588 km dugoj utrci izdržljivosti od Chicaga do Indianapolisa, ali je na kraju bila diskvalificirana zbog spola. Nakon toga, mnoge žene poduzimaju različite poduhvate dokazivanja, prkoseći društvenim prijekorima i brojnim poteškoćama u privatnom životu, čime su zaslužile svoje mjesto u historiji. Neke od tih hrabrih i odriješitih žena su Avis i Effie Hotchkiss (majka i kćer), koje su na Harley-Davidsonu 1915. prešle sjevernoamerički kontinent od New Yorka do San Francisca. Jedna od nama najfascinantnijih je bila Alice Brady, zvana "Djevojka od milje u minuti", koja je dvadesetih godina 20. stoljeća bila cirkuska zvijezda na "zidu smrti"⁸. Zatim, tu su Theresa Wallach i Florence Benkiron koje su 1935. godine sidecarom prešle put od Londona preko Sahare do Cape Towna u Južnoafričkoj Republici. Iskustva su zabilježile u knjizi "The Rugged Road". Theresa Wallach je sudjelovala i pobjeđivala na utrka, radila kao mehaničar, napisala knjigu "Easy Motorcycle Riding" i osnovala školu za vozače motocikala. Istoriji je poznata i *Bessie Stringfield*, koja je od 2002. zaslužila mjesto u Motorcycle Hall of Fameu, prema kojoj je organizacija American Motorcyclist Association nazvala nagradu koju dodjeljuje glasovitim vozačima motocikala. Bessie, poznata i kao "Motociklistička

kraljica Miamijs", je pobjeđivala na utrka, radila kao vojni kurir na motoru za vrijeme Drugog svjetskog rata, osnovala svoj motociklistički klub, radila kao kaskader i za života posjedovala 27 Harleya.⁹

Ali zašto danas, u moderno doba te nakon toliko vremena i dalje postoji nedostatak interesa, strah i otpor? Jedno obrazloženje dala je Američka motociklistička asocijacija 1997. godine, izvršivši istraživanje koje je pokazalo da žene vjeruju da je razlog malog broja vozača motocikala u tome što proizvodi nisu dizajnirani za žene, u percepciji motociklizma kao muškog sporta, zbog prodavača koji ne razumiju kako se treba ponašati sa ženama i ograničenog broja ženskih uzora u tom sportu. Tom obrazloženju dodaju i razloge koji leže u tradicionalnom odgoju u kojem se aktivnosti, zanimanja ili sklonosti dijele na muške i ženske. Zanimljivo je da žene rado voze skutere, ali motocikle vrlo rijetko. To nas vodi ka zaključku da razlog ipak nije pomanjkanje sklonosti prema toj vrsti prevoznog sredstva. Percepcija prema kojoj je motociklizam dominantno muški sport je također jedan od temeljnih razloga zbog kojih žene sporo ulaze u taj prostor. Iako ženski uzori postoje, o njima se malo zna i to uglavnom samo u uskim specijaliziranim krugovima. Iz tog razloga gotovo nitko i ne zna z *Debbie Evans*, jednu od vrhunskih holivudskih stunt drivera, koja je dublirala kaskaderske scene na motorima u mnogim filmovima poput "The Fast and the Furious", "Mission Impossible II" i "Matrix Reloaded". Naravno, to nije jedini razlog. Za razliku od Vespe, koja je od samog početka ciljala i na ženske kupce, što je vidljivo prema nekim od njihovih modela poput "*Per le donne e per i preti*" - za žene i svećenike, proizvođači motocikala nisu u dovoljnoj mjeri prepoznali potencijal ženskog tržišta i nastavljaju s kampanjama usmjerenima isključivo na muškarce. Međutim, tu su i iznimke. U SAD-u nešto više od desetine tržišta *Harley-Davidsona* pokrivaju ženski kupci. Zašto baš Harleya? Prvenstveno zato što imaju nisko postavljeno sjedalo pa i žene nižeg rasta mogu punim stopalom dosegnuti pod. Harley je mudro dio reklamnih kampanja usmjeravao na žensku populaciju i to već od 1921. godine.

Žene danas na njihovim internetskim stranicama "Women Riders" i u vodiču "We ride" mogu pronaći sve informacije koje su im potrebne. I to nije sve. Mnoge su inicijative koje je ta kompanija pokrenula da bi ohrabrila žene da uživaju na dva točka. Najbolji primjer toga su besplatni partiji u Harleyjevim prodavnicama, namijenjeni samo ženama, na kojima u prijateljskom i sigurnom okruženju žene imaju priliku upoznati druge žene s istom strašću i otkrivati i razmjenjivati informacije i iskustva. I BMW je kampanje posvećivao ženama, a najzapaženiji slogan ikada glasio je: *Motorcycling is far too great a pleasure to be left to men alone*, odnosno, motociklizam je preveliko zadovoljstvo da bi ga prepustili samo muškarcima. U jednoj od reklama u kojima su koristili žene koje zaista voze BMW, našla se i Brienne Thomson u autentičnoj fotografiji nakon utrke, pod sloganom koji je poručivao da se prijavština lahko spere, ali uzbuđenje traje zauvijek. Bitno je spomenuti da je BMW među prvima,

⁸ Zid smrti - je ogromno bure prečnika oko 8 i visine 7 metara, po kome se, od dna do vrha, kretao vozač na motoru, savlađujući silu teže. Vratolomije kao što je vožnja sa rukama u vazduhu i nogama na volanu, kao i "Spirala smrti" u kojoj je svaka greška smrtonosna, udruživale su nevericu sa enormnim količinama adrenalina. Zid smrti opjevan je i u domaćem rock'n'rollu, kroz pjesmu "Pakleni vozači", pulskog Atomskog skloništa: "Dva brata rođena / na zidu smrti / da ne vjeruješ / rođenim očima / pripremite karte / zauzmite mjesta / tu na galeriji / pravog zida smrti / Ovo je vrijeme paklenih vozača!" (<http://www.leksikon-yu-mitologije.net/zid-smrti/> preuzeto 27.1.2020)

⁹ (<http://www.motoristice.net/> preuzeto 25.1.2020.).

za neke od svojih modela, ponudio dodatni paket za spuštanje standardne visina sjedala za osobe nižeg rasta te na taj način učinio i veće i snažnije motore dostupne ženama.¹⁰

Osim toga što je prevelika visina sjedala najveća prepreka ženama da uopće probaju sjesti i pokrenuti motor, veliki problem predstavljaju težina motora te velika udaljenost između volana i sjedala, odnosno razmak predviđen za ruke duže od prosječnih ženskih. Sjesti na motor i održavati ravnotežu na vrhovima prstiju za svaku početnicu predstavlja problem.

Ako je motor previsok, predstavljat će problem i iskusnoj vozačici onda kada motor iz sjedećeg položaja treba gurnuti unatrag. Osim navedenoga, veliku ulogu igraju i finansije. Žene su češći kupci motocikala u državama višeg standarda gdje je njihova kupovna moć veća od prosječne ženske populacije. Upravo zato postoji razvijeni trend kupovine polovnih vozila. S obzirom na većinom dobra iskustva, ne treba bježati od kupovine korištenih motora, čak i u slučaju da je vaš budžet daleko iznad prosječnog, posebno u koliko motocikl posjeduje ovlaštenu servisnu knjižicu.

Ono što je pohvalno jeste da uprkos svim poteškoćama, žene nalaze svoj put u svijet motocikala. Motocikl predstavlja žudnju za avanturom i slobodom, a čini se da je sve više žena osjeća. Ne morate putovati ni brzo ni daleko, avanturu i osjećaj slobode iskusit ćete pri svakoj vožnji motorom. Svaki put kada se budete spremale na put, navlačeći rukavice, zakopčavajući jaknu i posežući za kacigom, osjetit ćete uzbuđenje kakvom u svakodnevnom životu nema premca. Motor je veoma učinkovit lijek za homologirani svakidašnji život i gotovo sve njegove probleme i poteškoće. Štaviše, samopouzdanje, samopoštovanje i poštovanje drugih dolaze s tim u kompletu. A to je itekako dobar osjećaj!

Činjenica je da je bajkerska subkultura nastala puno prije nego što je val feminizma zahvatio zapadnu civilizaciju. Tada niko nije postavljao pitanja o ženskom članstvu u bajkerskim klubovima. Svima, a naročito bajkerima bilo je potpuno razumljivo da žene ne mogu biti punopravne članice tih klubova. S feminizmom i polaganim uspostavljanjem ravnopravnosti među spolovima, došlo je do nekih promjena u bajkerskoj subkulturi, o čemu najbolje svjedoči *povećan broj bajkerica* na ukupnoj pa time i na domaćoj motosceni. Žene uživaju pažnju i poštovanje bajkerskoga svijeta svojim radom i zalaganjem u klupskim aktivnostima i poslovima, sve do onoga trenutka kada bi se mogle umiješati u odluke, jedinstvenost i statut. *To nam govori da položaj žena bajkerica u bajkerskoj subkulturi i dalje odiše neravnopravnošću, pogotovo u odmetničkim motoklubovima, dok je u klubovima koji ovaj svijet žive kao razonodu, hobi i avanturu, prisutnija tolerancija i nešto bolji položaj žena.* U većini slučajeva žene su diskriminirane i uglavnom bez prava glasa i donošenja odluka bitnih za opstanak i život jednoga kluba jer su upravo one, kako bajkeri na to gledaju, najveća prijetnja za njegov opstanak, za predanost njihovih članova u klupskim obavezama i njihovo bratstvo u općem smislu, a zasigurno i prijetnja njihovom egu. Ima i onih koje su uspjele izboriti se za

to pravo i samo one znaju kako je mukotrpan bio taj proces - mukotrpan, ali itekako vrijedan truda i poštivanja.

Ako situaciju sagledamo objektivno i bez ikakvih pristranosti, nažalost, slika koju ćemo vidjeti neće biti baš fina. Bez imalo sumnje možemo slobodno reći da položaj žena u bajkerskoj subkulturi nije nimalo dobar. Žene možda vidate na motorima, voze, uživaju, žive za motor, adrenalin i slobodu koju pruža. Međutim, ako klubovanje uzmemo u obzir i pokušamo ih smjestiti u subkulturu bajkera, veoma brzo ćemo se razočarati. Žene ni danas u 21. vijeku nisu dobrodošle ni u jedan MC motoklub, a da stvar bude još ozbiljnija, samo mali dio MK motoscene dozvolit će ženi da bude punopravni aktivni član. Bez obzira što ispunjavate sve moguće uslove, klubu ne možete pristupiti. One koje u tome uspiju i pronađu klub po svojoj mjeri također na neslavan način okončavaju svoja članstva i to baš zbog prisustva šovinizma i diskriminacije. Žene uglavnom bivaju shvatane kao prijetnja za klub, nastoji ih se smjestiti u pozadinske klupske aktivnosti ili aktivnosti koje su karakterističnije za žene. Ukoliko i imaju pravo glasa, onda kada se pokušaju izjasniti, bivaju omalovažavane ili im se sugerira da ne pametuju previše, ima tu dovoljno mudrih glava. Nastojeći da sačuvaju svoj ego, karakter i vrijednosni nivo, uglavnom samovoljno napuštaju klupski život i posvećuju se svojoj samoizgradnji i napretku, maknuvši tako zatucane ljude iz svojih života kojima su bile neprestano okružene i uznemiravane te povređivane. Dodatni problem bajkericama su i žene bajkera koje nisu članovi kluba kao i one koje podržavaju diskriminirajuću praksu prema ženama u motoklubovima, što je posebno izraženo kod žena iz MC grupacije. Profil ličnosti tih žena je uveliko pod uticajem muškaraca, tj. njihovih supružnika iz MC klubova koji naravno podržavaju u ponašanju dvostruki standard. Npr. od svojih žena traže da ostanu u privatnosti domova dok su njima ruke na moto susretima potpuno odriješene od skoro svih etičkih i moralnih načela i principa. „I onda takve žene dođu do vas i kažu vam da im nije jasno kojeg vruga se mi bunimo i stalno nešto rovarimo unoseći nemire u njihov začarani svijet zabluda, jer se one slažu da je žena za kuhinje a muškarac za svijeta i da tu nema ničega lošeg. Takvi stavovi, rašireni diljem svijeta, a pogotovo ovog našeg Balkana, samo svjedoče da feminizam nije obavio svoje zadatke ni sa velikim dijelom žena, a kamoli da se dotakao muškaraca“¹¹

Bezbroj je primjera o nepoštivanju žena na bajkerskoj moto sceni. „Često su žene te koje nose piće, rade u šanku ili za roštiljem, kada su u ekipi većinom stoje djelimično po strani, ne petljaju se puno u komunikaciju, samo promatrajući njihove idiotarije. Nerijetko se poznanici kluba ili nasumični bajkeri koji dođu da se jave klubu, pozdrave sa svim članovima osim s onim ženskim, jer ih smatraju za prtljag, teret, ili tek nečiju noćnu zabavu, pa kažu da nije ni potrebno. A i treba ispasti mačo muškarčina pred ekipom odajući počast samo muškarcima. Najveći dokaz nepoštivanja žena predstavlja obavezno prisustvo plesačica i striptizeta na motosusretima, čime se nažalost šalje jasna slika mentalnog sklopa naših

¹⁰ (<http://www.motoristice.net/> preuzeto 25.1.2020)

¹¹ Intervju s ispitanicom 7; 25.09.2019.

muškaraca. One su tu da bi ovi imali u šta buljiti i komentirati šta bi joj sve radili, čime započinje cijela lavina prepričavanja događaja iz sumornog noćnog života i njihove mladosti. Ko je imao više žena, čije su bile bolje, koje su više voljele one stvari nego druge, pucaju se brojke, pričaju se lovačke priče i bajke, dok njihovim ženama obraz na pod pada i krivo im je što su uopće tu, ali samo se smješkaju jer ako nešto kažu, on će ispasti papak.¹² Većina žena, s kojima je obavljen intervju, takve slike smatraju neprihvatljivim te svojevoljno nisu dio te ekipe ni motosvijeta jer neke žele sačuvati dostojanstvo. Zbilja, u obavljenim intervjuima čuli smo mnoge informacije koje jednostavno nisu, barem za žensko dostojanstvo prihvatljive. „Bajkerice nisu nimalo u dobrom položaju, a njihov broj u odnosu na broj bajkera je zbilja poražavajući. Kao svjedočanstvo svemu navedenom poslužiti će činjenica da su čak tri od svega sedamnaest bajkerica na čitavoj BiH motosceni nedugo nakon istraživanja napustile svoje klubove, ogorčene neskladom u klubovima i disrespektnim stavovima članova. Iznimke u ovom svijetu postoje, ima tu dosta ljudi koji su vrijedni poštovanja, ali ipak nedovoljno“¹³

Još jedan primjer nepoštovanja, diskriminacije i omalovažavanja žena su „Sastanci klubova Dalmacije“. Uvid u spomenuti primjer, imamo zato što klub Irne Peco, jedne od autorica ovog teksta je dio tih procesa organiziranja i planiranja rada kluba. Ono što je nama za ovaj rad zanimljivo jeste činjenica da ovim sastancima nikada nije prisustvovala niti jedna žena. „I sama sam pokušala promijeniti tu činjenicu, upitavši čelnike kluba čija sam članica da ja budem jedna od sljedećih učesnica sastanka. Nažalost, odgovor nije bio afirmativan. Stav predsjednika je da nije njegovo da mijenja pravila sudjelovanja na sastancima i uvodi novitete, pogotovo one koje bi mogli naštetiti njegovom klupskom ugledu i poštovanju koje dobiva od drugih pripadnika ove subkulture. Naravno da me takav odgovor pogodio i da sam burno reagirala na takav stav jer ispada da na sastanak može otići neki bezvezni prospect, a ja kao osnivačica i jedna od najaktivnijih članica cijelog kluba, nemam pravo na to.“ (Peco, I.)¹⁴ Krajnji zaključak koji se nametnuo iz ovog konkretnog primjera je da će klub radije svoje aktivnosti zatvoriti nego prihvatiti rad s jednom ženom. „Eto kakav je mentalni sklop i stav muških bajkera. Neka sve propadne i ode kvragu, ali ego neka preživi. Izgleda da je činjenica da žene još zadugo neće biti potpuno ravnopravne.“ (Ispitanica br. 8)

Ogorčene vlastitim iskustvima, ali i iskustvima drugih bajkerica žene su odlučile da se ipak ne predaju poretku koji im je nametnut i koji je nemoguće promijeniti, osim ako ste spremne promijeniti spol. Iz tih razloga bajkerice su kreirale alternativu za opstanak u motosvijetu i bajkerskoj subkulturi, tako što su počele stvarati vlastite, ženske motoklubove, u kojima imaju priliku da se istaknu i ostvare svoju ličnost na

puno višem nivou nego je to moguće u bilo kojem drugom klubu gdje muškarci vode glavnu riječ. „Međutim, tu svakoj od nas promiče jedna veoma bitna stavka, a to je da kreacijom ženskih motoklubova ne mijenjamo bajkersku subkulturu i cijeli taj svijet. Zaboravljamo da tom gestom u biti priznajemo vlastiti poraz i vjerujemo da je ravnopravnost u društvu nemoguće postići. Ne uviđamo da stvaranjem ženskog motokluba u biti postajemo jednake kao i oni, jer provodimo njihova pravila samo na drugom spolu“, navodi Irna Peco, te zaključuje: „Jasno je da se na taj način samo nastavljaju podjele te da se tako i same spuštamo na nivo primitivizma koji ograničava naše vidike. Lično vjerujem da takvi potezi nisu ni u čiju korist te smatram da je zadaća svake bajkerice da polahko, ali sigurno mijenja svijest koju je zatekla u vlastitom klubu te da svojim radom svaka od nas pokaže koliko vrijedimo, sve dok i samim muškarcima nanošenje nepravde ne postane nepodnošljivo i nedopustivo, jer će kad-tad shvatiti da smo podređivanjem vlastitog života klubu zaslužile drugačije i bolje. Samo na taj način možemo promijeniti surovost današnjice i ove subkulture prema ženama te tako kreirati bolje sutra za svaku sljedeću bajkericu, koja će nam itekako biti zahvalna.“ Tek kada se broj bajkerica na domaćoj motosceni udeseostruči, moći ćemo pričati o istinskim promjenama.

O svemu navedenom svjedoče i iskustva naših ispitanica pomoću kojih su provjerene hipoteze ovog rada. Ono što se sa sigurnošću može reći jeste da su prilikom provođenja intervjuja sve bajkerice dale veliki doprinos kvalitetu ovoga rada, odgovorivši na postavljena pitanja s velikim interesom, trudeći se da što bolje elaboriraju i činjenicama potkuju svoja mišljenja, koja su iznosile vrlo slobodno i nadasve iskreno, motivirane željom da što bolje dočaraju trenutno stanje bajkerske subkulture. S ciljem stvaranja što kvalitetnije slike o klubovima i bolje elaboracije varijacija na temu funkcioniranja istih odgovori su bili podijeljeni u tri prethodno navedene skupine determinirane njihovim karakterom.

UMJESTO ZAKLJUČKA – GLAVNI ZAKLJUČCI PROVEDENOG ISTRAŽIVANJA

Krajnje rezultate cjelokupnog istraživanja satkanog od sve tri grupacije možemo sumirati na sljedeći način: sve bajkerice imaju jednaku sliku i stav o načinu na koji poimaju bajkere, ističući važnost pravilne upotrebe ovog pojma kako ne bi gubio na svojoj vrijednosti. Gotovo sve se smatraju pravim bajkericama, dok najmlađe ispitanice, iako su dio MK klubova, vjeruju da taj naziv još uvijek nisu zaslužile te da će im godine iskustva pridonijeti tome da njime ukrase svoju ličnost. Što se tiče njihovih iskustava sa klubovima, više od polovine bajkerica navodi kako su u jednome trenutku bile prisiljene napustiti prvobitne klubove te preći u one koji su u skladu s njihovim svjetonazorima, ponajviše iz razloga što su bile neravnopravne u odnosu na muške članove, ali da kada sve uzmu u obzir, svaka od ispitanica smatra da može reći kako posjeduju dosta pozitivnih iskustava na motosceni i sveukupnoj subkulturi koju živi te da imaju dovoljno razloga i motivacije da ostanu njenim dijelom. Na pitanja vezana za njihov stav o našim domaćim motoklubovima, bajkerima i njihovom kvalitetu, te tome da li više respektiraju „free ridere“ ili one bajkere koji nose

¹² Ispitanica broj 4. Intervju obavljen 28.09.2019.

¹³ Ispitanica br.4 isto

¹⁴ O intervjuu i bilješkama detaljnije u diplomskom radu Irne Peco pod naslovom: Feministička analiza subkultura: bajkeri, odbranjenog na Nastavničkom fakultetu, Odsjek sociologija.

klupska obilježja, bajkerice tvrde „da motosceni fali više ozbiljnosti i organizacije jer je klubova zbilja previše te strogoće i opreznosti prilikom primanja novih članova, ali također ističu da ima i dosta kvalitetnog sadržaja i dobro uigranih klubova.“¹⁵ Kada je riječ o free riderima, oprečan stav imaju samo dvije bajkerice članice MC kluba koje izražavaju nepoštovanje pa čak i gađenje prema njima, dok ostalih petnaest smatra da ljudskost i respekt determinira nečiji karakter, a ne oznake kluba te ljude poštuju isključivo u skladu s njihovom ličnošću i zaslugama. Kada su u pitanju stavovi naših bajkerica o MC i MK klubovima, njihovo mišljenje o nepisanim pravilima koja osporavaju ili zabranjuju ženama članstvo u klubovima te da li one smatraju da žene doista nemaju predispozicije za MC motoscenu i jesu li takva pravila opravdana te trebaju li biti prihvaćena - nalazimo se u podijeljenim mišljenjima. Naime, neke bajkerice istaknule su kako ih MC scena uopće ne zanima jer se ne slažu sa njihovim postulatima, ne zamaraju se njome te se ni ne žele miješati u njihov način rada. „Bajkerice koje su pripadnice MC kluba odobravaju pravila vezana uz žene, smatraju ih opravdanim i neophodnim, ističući da su žene prijetnja za svaki klub, da apsolutno ne posjeduju nikakve predispozicije za aktivno članstvo te da to nije šovinizam nego zlatno pravilo. Ostale imaju žustriji pristup, oštro osuđujući njihov način funkcioniranja.“¹⁶ S druge strane, kad se stavio fokus na predispozicije, sve pripadnice MK su iznijele stav da su žene apsolutno sposobne da budu ravnopravne bajkerice. Ispitanice smatraju da je šovinizam ali i seksizam te u maloj mjeri i mizoginija itekako prisutni na motosceni što su i potkrijepile mnogobrojnim primjerima. Ne samo da su žene neravnopravne, u velikoj mjeri su prisutne potrebe muškaraca za isticanjem često na štetu i čast žena. Odgovor na pitanje da li žene prihvataju svoj položaj u bajkerskoj subkulturi, te da li ga pokušavaju mijenjati te se izboriti za ravnopravnost - u suštini se kod svih ispitanica iz MK klubova, složio u istom: većina njih smatra kako trenutni lošiji položaj u bajkerskom svijetu prihvataju i mogu prihvatiti samo one žene koje zapravo i nisu prave pripadnice te da će se prava bajkerica uvijek boriti za mjesto koje zaslužuje. S druge strane, pripadnice MC kluba ističu da se žene nemaju za šta boriti, da je njima i više nego dobro te da su u povlaštenom položaju i da ih pravila o ženama zapravo štite.

Za kraj, cilj ovog istraživanja je bio i taj da se dozna još samo jedno: Da li je loš položaj žena, koje jesu vozačice i bajkerice, u motoklubovima uzrokovan neznanjem i nehtijenjem žena kao i hrabrosti da voze motocikle; „Kao što sam i pretpostavila, ponukana vlastitim iskustvima i dovoljno dugim prisustvom na motosceni, sve ispitanice su se jednoglasno složile s ovom konstatacijom“.¹⁷ Mi jednostavno nemamo takav svjetonazor koji ohrabruje žene da budu spretnije i otvorenije barem kada je u pitanju bajkerska kultra.

U suštini, analizom odgovora prikupljenih putem intervjuiranja bosanskohercegovačkih bajkerica

možemo nedvojbeno reći da su hipoteze rada potvrđene te shodno tome možemo osnovano zaključiti da su žene u velikoj mjeri diskriminirane te bez prava glasa i prava na donošenje odluka bitnih za opstanak i život jednoga kluba. Uživaju pažnju i poštovanje bajkerskoga svijeta svojim radom i zalaganjem u sporednim klupskim aktivnostima i poslovima, sve do onoga trenutka kada bi se mogle umiješati u odluke, jedinstvenost i statut. „One su najveća prijetnja muškom egu.“ Zbog toga, žene djeluju gotovo pa isključivo kao saputnice, što rezultira time da žene vremenom prihvataju ovaj položaj i većina njih ga i ne pokušava promijeniti. Najbolji pokazatelj toga jeste brojka od svega sedamnaest istinskih bajkerica u cijeloj državi. Jasno je da položaj žena bajkerica u bajkerskoj subkulturi i dalje odiše nejednakostima, pogotovo u MC motoklubovima, dok je u MK klubovima prisutnija tolerancija i nešto bolji položaj. Valja reći i da je podređenost jednim dijelom posljedica ženske subjektivne percepcije vlastite funkcije i prihvatanje pravila onakvim kakva jesu. Feminizam je bitno promijenio položaj žene u odnosu na marginalizirani status kakav je imala u društvu prije pojave feminističke ideologije, međutim, dobivanje pravne jednakosti u formalnome smislu nije značilo i stvarnu jednakost. Ustaljene socijalne norme i društveno konstruirane rodne uloge žene mijenjale su se puno teže i sporije, a društvo nije puno evoluiralo po pitanju ravnopravnosti i poštivanja žena, što sugerira kako je feminizam proces stalne borbe, a ne konkretna pobjeda. Ipak, prave bajkerice vode bitku za ravnopravnost i pronalaze načine za življenje bajkerske subkulture, čak i osnivajući vlastite klubove, motoudruženja i sestrinstva. Njihovi odgovori su nam također potvrdili da bajkeri nisu obični motociklisti. Oni žive po svojim pravilima, imaju svoje kodekse ponašanja i odnosa prema svijetu. Bajkeri su sve normalnija pojava u našem društvu. Njihov cijeli svijet se vrti oko motocikala i ništa nije bitnije, svetije ni preče od istog. Način života koji vode i kodeksi kojih se pridržavaju su vrlo hijerarhijski nastrojeni. Spaja ih ljubav prema motociklima, vožnji, osjećaju slobode, zadovoljstva i adrenalina, ali i ideja da je život samo jedan i prekratak da bi sve to propustili.

LITERATURA

- Banderly, J. (1997): *Feminist movements in Yugoslavia, 1978-1992*. New York: St.Martin Press
- Bašić, S., Miković, M. (2012): *Rodne (ne)jednakosti na tržištu rada u BiH*. Sarajevo: Amos Graf
- De Bovoar, S. (1982): *Drugi pol*. Beograd: Beogradski izdavačko-grafički zavod
- Frgačić, G. (2012): *Zašto smo manje plaćene! Priručnik za žene koje žele više i bolje u poslovnom svijetu u kojem vladaju muškarci*. Zagreb: V.B.Z
- Hooks, B. (2004): *Feminizam je za sve: strastvena politika*. Zagreb: centar za ženske studije
- Knežević, Đ. (2000): *Od feminizma do feminizma – dva koraka natrag, jedan korak naprijed*. Zagreb: Ženska infoteka
- Lasić, S. (2006): *Književni počeci Marije Jurić Zagarke. Uvod u monografiju*. Zagreb: Znanje
- Marković, I (1999): *Cyberfeminizam*. Zagreb: Centar za ženske studije

¹⁵ Irna Peco

¹⁶ Ibidem

¹⁷ Ibidem

Moore, J.D. (2002): Uvod u antropologiju. Zagreb: naklada Jesenski i Turk

Sapir, E. (1984): Ogledi iz kulturne antropologije. Beograd: Prosveta

Vajt, L. (180): Simbol-poreklo i osnova ljudskog ponašanja. Psiholingvistika, radio beograd, treći program, 44: 261-275

Web izvori:

www.bikesworld.si

www.motori.hr

www.motoskupovi.com

www.nolimitbikers.com

www.motoristice.net

www.womenridersworldddrelay.com

www.motovesti.com

INFORMACIJE O AUTORIMA

Merima Jašarević

Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru

Nastavnički fakultet

e-mail: merima.jasarevic@unmo.ba

Jasmin Peco

Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru

Nastavnički fakultet

e-mail: jasmin.peco@unmo.ba

Irna Peco

Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru

e-mail: